

Секція 1 Сучасні механізми активізації соціально-економічного розвитку і підвищення конкурентоспроможності на рівні галузі, регіону, підприємства

Баєва О. І.¹, Васильченко О. О.², Ісакова О. І.²

¹ *Національний фармацевтичний університет, м. Харків*

² *Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

Людський капітал в економічній науці

olgaivanovnabaeva@gmail.com

Економічне зростання і підвищення його якості багато в чому залежать від супроводжуваних структурних змін, прогресивна спрямованість яких з певним часовим лагом забезпечує стійку позитивну динаміку і конкурентоспроможність економіки. В даний час одним з пріоритетних напрямків наукових досліджень стає вивчення причин і наслідків структурної трансформації розвинених національних економік, обумовленої переходом до постіндустріальної стадії розвитку суспільства, де головним ресурсом і результатом економічної діяльності економіки стає людина і його якість. Основою успішного проведення такого перетворення визнається всебічний розвиток людського капіталу. Разом з тим інтенсифікація накопичення людського капіталу вимагає глибокого осмислення його сутності на понятійному рівні.

Мета дослідження. Дослідити місце людського капіталу в економічній науці.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використовувалися методи опрацювання інформації, системно-історичний аналіз.

Отримані результати. Для стабільного розвитку країни головною рушійною силою соціально-економічного прогресу є люди. В останні роки зростає інтерес до людських творчих здібностей, спостерігається збільшення інвестицій в людський капітал. В якості інвестицій в людський капітал необхідними вкладеннями є витрати пов'язані з утворенням, здоров'ям, якістю

життя населення. Країни, що інвестують в людський капітал, отримують значні переваги. Ці вкладення виявляються більш прибутковими, ніж вкладення в основний капітал і сприяють зростанню продуктивності праці і ефективності економіки. Від вартості людського капіталу залежить добробут країни в цілому.

За показниками тривалості та якості життя, здоров'я населення перші позиції займають країни, в яких належну увагу приділяють охороні здоров'я та інвестуванню в накопичення людського капіталу. Держави, які мають низький рівень ВВП на душу населення, недостатні витрати на охорону здоров'я отримують низькі показники очікуваної тривалості життя.

Людський капітал займає важливе місце в розвитку економіки і є головною продуктивною силою. Теорія людського капіталу отримала визнання і поширення в усьому світі.

Дослідження теорії людського капіталу почалося з виникненням проблем відтворення робочої сили. З'явилася потреба у створенні якісно нової робочої сили. Розвиток науково-технічного прогресу, економічне зростання і розширення економічних зв'язків призвели до появи нового підходу для вирішення даних питань. Підходи до вивчення людського капіталу в цілому доповнюють один одного при описі складових його компетенцій: придбаних завдяки інвестиціям в навчання і вроджених, розвиваються в процесі соціалізації здібностей і навичок.

Людський капітал являє собою економічні відносини, що виникають у зв'язку з капіталізацією сукупності набутих і вроджених якостей його володаря, що виражаються в знаннях, уміннях, навичках, здібностях, фізичному, психічному і соціальному здоров'ї, що дозволяють індивіду значно перевищити середній по здійснюваному ним виду діяльності рівень продуктивності і якості праці, забезпечуючи цим собі і суспільству зростаючий дохід.

Теорія людського капіталу, що з'явилася в другій половині ХХ ст. і отримала динамічний розвиток, особливо затребувана зараз, оскільки вона має тісний зв'язок з марксистською теорією ринку праці, інституціональною економічною теорією, що розвивається, теорією людських відносин, пов'язуючи

воєдино методологічну базу дослідження ролі людини в економіці, і різні наукові дисципліни, що включають економіку, соціологію, психологію та менеджмент.

Саме така теорія, яка динамічно розвивається та включає фундаментальні аспекти і суто прикладні, має міждисциплінарний характер є необхідною методологічною основою для забезпечення переходу до економіки інноваційного типу.

Формування людського капіталу відбувається одночасно при впливі зовнішніх по відношенню до нього умов (доходу, інвестицій, інформації, освіти, охорони здоров'я, культури) і внутрішніх причин саморозвитку (унікальних здібностей, творчої праці, самоосвіти).

Відповідно до сучасного погляду на складові частини людського капіталу у нього можуть входити вроджений, освітній, біологічний і соціальний людський капітал. Вкладення в людський капітал підвищують здібності його володаря адаптуватися до змін. Маючи довгострокову віддачу, такі інвестиції, тим не менш, є одними з найефективніших, особливо в разі їх реалізації на максимально ранніх етапах життя людини. Невід'ємними компонентами будь-якого виду людського капіталу виступають знання і навички [Перепьолкіна О. В. Людський капітал у процесі структурних зрушень в економіці].

У міру розвитку економічної науки склад елементів, що включаються в людський капітал неухильно розширювався. Якщо спочатку бралися до уваги тільки необхідні для виконання роботи знання і навички індивіда, що дозволяють отримувати дохід, то згодом стали враховуватися неринкові види діяльності і вигоди від них. У число сфер, що формують людський капітал, поряд з освітою, наукою і охороною здоров'я, стали включати виховання, культуру, інформаційне забезпечення.

Висновки. Сукупність суспільних відносин впливає на процес накопичення людського капіталу. У сучасній економіці людський капітал є найпродуктивнішим, найбільш мобільним та гнучким у використанні ресурсом.